

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2018/2019-59)

28 TEMMUZ DÜNYA HEPATİT GÜNÜ (2019)

Hepatit nedir?

Hepatit karaciğerin iltihaplanmasıdır. En yaygın sebebi hepatit virüsleridir ancak diğer enfeksiyonlar, toksik maddeler (örneğin alkol, bazı ilaçlar) ve bağışıklık sistemini etkileyen hastalıklar da hepatite neden olabilmektedir. Hepatit virüslerinin A, B, C, D ve E tipi olmak üzere beş ana tipi bulunmaktadır. Bütün hepatit virüsleri akut hepatit yaparken; B, C ve D virüsleri ek olarak kronik hepatite de yol açabilmektedir. Akut hepatitte deri ve gözlerde sararma, idrarın koyulaşması, aşırı yorgunluk, bulantı, kusma ve karın ağrısı gibi belirtiler görülebileceği gibi, hiçbir belirti olmadan da hastalık geçirilebilir; ancak kronik hepatit olanlarda sıklıkla karaciğer sirozu ve karaciğer kanseri gelişmektedir.¹

Hepatit Halk Sağlığı İçin Neden Önemli Bir Sorundur?

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) verilerine göre dünya genelinde bugün;

- ✓ 325 milyon insan hepatit B ve C enfeksiyonu ile yaşamaktadır.
- ✓ 2017 yılında 2.850.000 insan yeni enfekte olmuştur.
- ✓ Hepatitle yaşayan kişilerin %80'i önleme, erken tanı ve tedavi hizmetlerinden yoksundur.
- ✓ 2030 yılına kadar küresel eliminasyon hedeflerine ulaşmak için yılda 6 milyar dolar yatırım yapılması gerekmektedir.

Viral hepatit B ve C dünya çapında 325 milyon insanı etkileyerek yılda 1,4 milyon ölüme neden olmaktadır. Tüberkülozdan sonra ikinci ana bulaşıcı hastalık olup HIV ile enfekte olan insanların 9 katı kadar insan hepatit ile enfekte olmaktadır. Bu iki virüs dünya çapında her üç karaciğer kanseri ölüm vakasının ikisinden sorumludur. Tüm dünyada viral hepatiti olan 10 kişinin 9'u hepatit B veya hepatit C taşıyıcısı olduğunu bilmeden yaşamaktadır. Bu durum, hastalığın başkalarına bulaşma ihtimalini artırmaktadır^{2,3}. 2016 yılı itibarıyla 27 milyon kişi (hepatit B ile yaşadığı tahmin edilen tüm kişilerin % 10,5'i) enfeksiyonlarının farkındayken, 4,5 milyon kişi (% 16,7) hastalık için tedavi görmektedir.⁴

Her yıl 887.000'den fazla ölümle sonuçlanan hepatit B enfeksiyonu, küresel çapta halk sağlığı için önemli bir tehdittir. DSÖ raporlarına göre dünya çapında 257 milyon insan kronik olarak hepatit B ile enfekte durumdadır ve hastalık, ikinci en ölümcül kanser türü olan birincil karaciğer kanserlerinin %40'ına neden olmaktadır. Nisan 2018'de Paris'teki Uluslararası Karaciğer Kongresi'nde (ILC) şu anda hepatit B ve D virüsü tedavisine yönelik neredeyse 50 yeni yöntemin araştırma sürecinde olduğu bildirilmiştir. Hepatit B'yi önleyen bir aşı var olsa da, kronik enfekte olan bireyler için yaşam boyu tedavi gerekmektedir. Tedavi

¹ [Internet] <https://www.who.int/features/qa/76/en/> Erişim: 18.07.2019

² [Internet] <https://www.who.int/campaigns/world-hepatitis-day/2019> Erişim: 18.07.2019

³ [Internet] <http://www.worldhepatitisday.org/wp-content/uploads/2019/02/WHD-report-2018.pdf> Erişim: 18.07.2019

⁴ [Internet] <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/hepatitis-b> Erişim: 18.07.2019

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2018/2019-59)

virüsü kontrol altında tutmaya yardımcı olur fakat vücuttaki hücreleri tamamen temizleyemez. Devam etmekte olan tedavilerde bile insanlar, altta yatan sirozlu karaciğer kanseri geliştirme riski altındadır⁵.

En yaygın bulaşma yolları;

- ✓ Kontrol edilmemiş kan alımı ya da kan ürünlerinin kullanımı,
- ✓ Sterilize edilmemiş araçlarla tıbbi ya da diş müdahaleleri,
- ✓ Anneden bebeğe doğum sırasında,
- ✓ Kullanılmış enjektör paylaşımı,
- ✓ Tıraş bıçağı, diş fırçası gibi eşyaların paylaşımı,
- ✓ Sterilize edilmemiş araçlarla dövme ya da vücut takılarının uygulanması,
- ✓ Güvenli olmayan cinsel ilişki^{4,6}

Viral Hepatitte Küresel Sağlık Sektörü Stratejisi 2016-2021

Viral Hepatit Enfeksiyonunun Önlenmesi ve Kontrolü: Küresel Eylem Çerçevesi ve Dünya Sağlık Meclisi tarafından 2010 ve 2014'te kabul edilen viral hepatitle ilgili iki karar neticesinde oluşturulan bu strateji, viral hepatit hakkındaki ilk küresel sağlık sektörü stratejisi olup 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi'nin başarısına katkıda bulunmaktadır. Bu strateji, temsil ettiği halk sağlığı yükü nedeniyle, hepatit B ve C'ye özel olarak odaklanarak beş hepatit virüsünün (Hepatit A, B, C, D, E) tamamını ele almaktadır⁷.

Türkiye'de Durum

Ülkemizde saptanan akut hepatit B olgularında azalmayla birlikte hastalık daha ileri yaş gruplarında görülmeye başlamıştır. 2015 yılında yapılan bir çalışmaya göre 18 yaş üstü her üç kişiden biri HBV ile karşılaşmış durumdadır ve erişkin yaş grubunda 2 milyondan fazla Hepatit B virüsü pozitifliği olduğu düşünülmektedir. Bu kişilerin ancak yaklaşık %12'sinin durumdan haberdar olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada, çalışmaya katılanlarda anti-HCV sıklığının %0,5 ile 1 arasında olduğu bildirilmiştir. Buna göre 18 yaş üstü nüfusta yaklaşık 250.000-550.000 kişinin Hepatit C virüsü ile enfekte olduğu ve Hepatit C ile enfekte olanların büyük çoğunluğunun bu durumun farkında olmadığı düşünülmektedir⁸.

Ülkemizde son yıllarda geliştirilen ilaçlar sayesinde viral hepatit tedavisinde başarılı sonuçlar alınmaktadır. Esas önemli olan hastalığı saklamamak, tedaviye erken başlamak ve tedaviyi yarım bırakmamaktır. Unutulmaması gereken ise hepatitten korunmanın tedavi etmekten daha kolay ve ucuz olduğudur. Hepatit A ve B, günümüzde aşı ile önlenilmektedir. Hepatit B aşısı ülkemizde, bebeklere ilk

⁵ [Internet] <https://www.who.int/hepatitis/news-events/hbv-cure-overview/en/> Erişim: 18.07.2019.

⁶ [Internet] <https://www.saglik.gov.tr/TR,1444/basin-aciklamasi.html> Erişim: 18.07.2019.

⁷ [Internet] <https://www.who.int/hepatitis/strategy2016-2021/ghss-hep/en/> Erişim: 18.07.2019.

⁸ Tozun N, Ozdogan O, Cakaloglu Y, Idilman R, Karasu Z, Akarca U, et al. Seroprevalence of hepatitis B and C virus infections and risk factors in Turkey: a fieldwork TURHEP study. Clin Microbiol Infect 2015;21:1020-1026.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2018/2019-59)

dozu doğumda olmak üzere 1 ve 6 aylıkken, risk grubunda olan kişilere de yine 0, 1 ve 6 ay şeklinde üç doz olarak sağlık kuruluşlarımızda ücretsiz olarak uygulanmaktadır. Hepatit A aşısı ise 2012 yılında, Çocukluk Dönemi Aşı Takvimine eklenerek uygulanmaya başlanmıştır. Bu aşı çocuklara 18. ay ve 24. ayda olmak üzere toplam iki doz olarak sağlık kuruluşlarımızda ücretsiz yapılmaktadır⁶.

Türkiye Viral Hepatit Önleme ve Kontrol Programı 2018-2023

Bu programın amacı uygun halk sağlığı yaklaşımları kullanılarak viral hepatit yeni vaka sayısını azaltmak, gelişen yan etkilerin önüne geçilerek ölümleri azaltmak, viral hepatit hastalarının bakımını iyileştirmek ve viral hepatitlerin toplumsal alanlarda oluşturduğu sosyo-ekonomik olumsuz etkiyi azaltmaktır. Bu amaçla uygulanacak stratejiler şu ana başlıklar altında toplanabilir⁹:

1. Farkındalığın artırılması
2. Bağışıklamanın artırılması
3. Viral hepatit B bildirim oranlarının artırılması
4. Anneden bebeğe geçişin azaltılması
5. Tedaviye erişimin artırılması
6. Güvenli kan ürünleri sağlanması
7. Damar içi madde kullananlarda viral hepatit bulaşının önlenmesi
8. Sağlık hizmeti ilişkili hepatitlerin önlenmesi

28 Temmuz Dünya Hepatit Günü

DSÖ 2030 hedeflerine ulaşmak için 2019 Dünya Hepatit Günü kampanyası kapsamında tüm ülkeleri ve ortakları hepatit önleme, erken tanı ve tedavi hizmetlerini arttırmak için artan yerel ve uluslararası finansal destek ihtiyacını vurgulamak için “**Hepatiti Ortadan Kaldırmaya Yatırım**” teması ile teşvike çağırılmaktadır. Kampanya ile aşağıdaki hedeflere ulaşılması amaçlanmıştır:¹⁰

- ✓ Ulusal ve bölgesel politika yapıcılarının hepatit müdahalesi için politik ve finansal taahhütleri artırmaya teşvik etmek,
- ✓ Dünya Sağlık Örgütü’nün 2030’a kadar sağlıkla ilgili Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG’ler) ve Evrensel Sağlık Kapsayıcılığı kapsamında hepatitin yok edilmesine ilişkin yeni maliyet tahminlerini vurgulamak,
- ✓ İnsanları hepatit önleme, erken tanı ve tedavi hizmetlerine erişmeye teşvik etmek.

⁹ T.C. Sağlık Bakanlığı. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. Türkiye Viral Hepatit Önleme Ve Kontrol Programı Türkiye Viral Hepatit Önleme ve Kontrol Programı 2018-2023. Ankara, 2018.

¹⁰ [İnternet] <https://www.who.int/hepatitis/news-events/world-hepatitis-day-2019/en/> Erişim: 18.07.2019.

Bu doküman, Dr. Dilek YILDIRIM, Dr.Fahriye Has AKDAĞ ve Dr. Tülin ÇOBAN tarafından, Prof. Dr. Levent AKIN danışmanlığında 19/07/2019 tarihinde hazırlanmıştır. Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik,vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir: Yıldırım D, Has Akdağ F, Çoban T, Akın L. 28 Temmuz Dünya Hepatit Günü -HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2018/2019-59-[İnternet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>. Erişim:28.07.2019.